

датного для проживання, які надаються соціальними службами з метою повернення втраченого соціального статусу.

Соціальне обслуговування бездомних осіб – це забезпечення представників даної категорії населення соціальними послугами.

Поклонська Н. І.,
здобувач кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ТРИВАЛОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ

Більшість правовідносин із соціального забезпечення має триваючий характер. При цьому строки, на які призначаються пенсії, допомоги, інші види виплат, а також соціальне обслуговування, медична допомога, лікування та державна соціальна допомога обмежені абсолютно чи відносно визначеними термінами. Для обчислення строків у праві соціального забезпечення важливе значення має встановлення початку перебігу строків та їх закінчення, що суттєво впливає на терміни реалізації особами їх суб'єктивних прав на той чи інший вид соціального забезпечення.

Варто погодитися із В. Ш. Шайхатдіновим, який розглядає строки як визначені правовими нормами відрізки і моменти часу, плин, сплив і настання яких, поряд з іншими життєвими обставинами, є підставами виникнення, існування, зміни і припинення правомочності і обов'язків суб'єктів у правовідносинах і *окреслюють їх часові межі*. [1, с. 67]. Він же називає матеріальні правовідносини (правовідносини майного характеру, що спрямовані на отримання певного виду соціального забезпечення (пенсія, послуга, допомога) у соціальному забезпеченні основними, так як за їх допомоги відбувається розподіл матеріальних благ і послуг в сфері соціального забезпечення [2, с. 100], виходячи не тільки з чисельності осіб, які їх отримують, але і з тривалості існування прав – строку, на який встановлюється відповідна виплата або забезпечення громадян соціальними послугами в натуральній формі. Не випадково вказівку на строк надання того чи іншого виду соціального забезпечення найчастіше закладено до відповідних законодавчих або наукових визначень.

На думку Є. О. Суханова, юридичне значення може мати як перебіг строку, так і його закінчення [3, с. 71]. Закінчення строку – такий факт, який можна встановити з достатньою визначеністю. Перебіг строків, навпаки, щось дуже неконкретне. У більшості випадків закон прямо пов’язує правові наслідки із закінченням строку.

У нормативно-правових актах зустрічаються різні способи формулювання тривалості відповідних строків, що призводить до неоднакового застосування норм права, а також не завжди правильного трактування органами Пенсійного фонду України норм, пов’язаних із строками призначення соціальних виплат. Таке положення з нормами матеріального права не сприяє реалізації прав і законних інтересів у сфері соціального забезпечення.

Одним із доказів цього є те, що після ухвалення Конституційним Судом України Рішення від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) у державі склалася ситуація, коли одні й ті ж правовідносини (з призначення та виплати допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) регулюються одночасно двома різними нормативними актами — Законом України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» та Законом України «Про державну допомогу сім’ям з дітьми», у яких передбачено різний розмір цієї допомоги. Так, у справі за позовом Сивухіної І. Я. до Управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Золотоніської міської ради Черкаської області про зобов’язання здійснити перерахунок та виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку є заява позивача про перегляд судових рішень з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягнуло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Протиріччя у визначенні тривалості відповідних строків найбільш яскраво можна проілюструвати на законодавчих формулюваннях «безстроково» та «довічно».

У п. 2.10 Порядку встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров’я, пов’язане з виконанням трудових обов’язків, затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров’я України від 05.06.2012 № 420

[4], вказано, що «група інвалідності потерпілому внаслідок виробничої травми або професійного захворювання встановлюється *безстроково* у випадках, передбачених Інструкцією про встановлення груп інвалідності. Ступінь втрати професійної працездатності потерпілому у відсотках встановлюється *безстроково* незалежно від віку у випадку анатомічних дефектів, стійких необоротних морфологічних змін та розладу функцій органів і систем організму, неефективності реабілітаційних заходів, несприятливого прогнозу відновлення працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання зі стійким порушенням професійних здібностей.» а у ст. 32 проекту Пенсійного кодексу України встановлено, що «пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 24 цього Кодексу, пенсії по інвалідності призначаються *довічно*. Повторний огляд цих інвалідів провадиться тільки за їх заявою» [5].

4 липня 2014 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань проведення медико-соціальної експертизи», яким, зокрема, внесено зміни до статті 7 Закону «Про реабілітацію інвалідів в Україні» [6] з метою встановлення відповідної групи інвалідності *без зазначення строку повторного огляду* особам, які мають анатомічні дефекти та інші необоротні порушення функцій органів і систем організму. Повторний медичний огляд з метою підвищення групи інвалідності таким особам проводитиметься на підставі особистої заяви інваліда, його законних представників у разі настання змін у стані здоров'я і працездатності інваліда, або за рішенням суду.

Статтею 138 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [7] встановлено виплату пенсії на умовах, передбачених статтею 37 Закону України «Про державну службу», або за вибором щомісячне *довічне* грошове утримання судді, який вийшов у відставку, після досягнення чоловіками віку 62 роки, жінками – пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Різниця в термінах здається несуттєвою, оскільки смерть одержувача (на прикладі судді) так чи інакше означає втрату правосуб'єктності. Водночас, вказівка строку, на який призначаються пенсії, саме до факту смерті особи (або відповідної презумпції) не завжди вірно, оскільки виплата може бути припинена також у зв'язку з іншими юридичними фактами (наприклад, без-

вісна відсутність). В цілому формулювання «безстроково» уявляється більш конкретним стосовно тривалості виплати.

Для удосконалення техніки правового регулювання та реалізації прав і інтересів у сфері соціального забезпечення доцільним було б закріпити оптимальну величину тривалості відповідних строків. Крім того, однаковість термінології позитивно вплинула би на формування понятійного апарату галузі права соціального забезпечення.

Література

1. Шайхатдинов В. Ш. Право социального обеспечения Российской Федерации. Учебное пособие. Вып.1. Екатеринбург, 1996. – 91 с.

2. Шайхатдинов В. Ш. Право социального обеспечения: учеб. / Москва: Юрайт, 2012. – 585 с.

3. Суханов Е. О месте сроков в системе юридических фактов советского гражданского права. – "Вестн. Моск. ун-та. Право", 1970, № 6, с.70-74.

4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2012 № 420 «Про затвердження Порядку та Критеріїв встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1387-12>.

5. Проект Пенсійного кодексу України: законопроект № 4290а від 16.07.2014 – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51712.

6. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 10.08.2014 № 1609-18 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 01.05.2014 № 1166-18 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.